

РЕЦЕНЗИЯ

**от проф. д-р ИВАН ЗАХАРИЕВ СЪЛОВ, професор
в Юридическия факултет на РУ „А.Кънчев“
с хабилитации и научна степен по специалността
Наказателен процес**

**за качествата на дисертационния труд на тема
„Защитата на свидетеля в наказателното производство
на Република България“ от ЕЛЕНА ПЕНКОВА
НЕДЯЛКОВА, редовен асистент по наказателен процес
в Програма „Право“ на НБУ, с оглед получаване на
образователната и научна степен „доктор“**

Докторантката Елена Недялкова е родена на 20 .01. 1967 г. в гр. Сандански. Средното си образование е завършила с отличен успех, а през 1996 г. е завършила висшето си образование в НБУ по специалността „Право“ с много добър успех. През 1998 г. след спечелен конкурс е назначена за редовен асистент по наказателен процес в Програма „Право“ на НБУ. Провежда семинарни занятия по дисциплината.

Трудът на докторантката е на тема „Защитата на свидетеля в наказателното производство на Република България“. Темата на дисертацията е от голяма теоретична и практическа значимост, и в този смисъл е актуална.

Новите икономически, политически и обществени реалности поставиха закономерно своя отпечатък и върху наказателното ни производство, и не винаги в положителен аспект. Необходимостта да се гарантират живота, здравето и имуществото на свидетеля доведе до колизия между мерките за неговата защита и системата на основните

начала на наказателния ни процес, като се стигна и до недопустимо надхвърляне на рамките на допустимия баланс с потенциала да превърне наказателното ни производство в тайно производство от следствен /инквизиционен/ тип, с анонимни източници на доказателства, анонимни и за съда и прокурора, до смесването на оперативни способности /разследване чрез служител под прикритие/ с процесуалното качество на свидетел.

Обект и предмет на изследването са правната същност на защитата на свидетеля, както и тази на другите застрашени лица, и свързаните с това наказателнопроцесуални правоотношения.

Целта на изследването е реализирането на подробен анализ на съдържанието и същността на отделните видове защитни мерки , отражението им върху доказателствената стойност на събраните фактически данни, както и изготвянето на препоръки към практическото им приложение. В съответствие с тази цел докторантката си е поставила и конкретни задачи, които са успешно изпълнени.

При изследването са използвани класическите изследователски методи, които са адекватни на темата.

Дисертационният труд е в обем от 306 страници и е структуриран в увод, три глави със съответните параграфи, заключение и библиография. Съдържа 218 бележки под линия, използвани са 129 източника.

Глава първа е посветена на статута на свидетеля в наказателното производство на Република България, както и на защитения свидетел. Направено е сравнително-правно проучване на чужди законодателства. Главата е структурирана в съответните параграфи и подточки.

Глава втора е посветена на правната основа и същността на защитения свидетел в наказателния ни процес, структурирана е в съответните параграфи и подточки. Изследвани са паралелно мерките за защита според НПК и според ЗЗЛЗВНП. Направено е сравнително-правно изследване с оглед законодателствата на други страни.

Глава трета е посветена на доказателствените проблеми, свързани със защитения свидетел. Структурирана е в съответните параграфи и подточки. Тя като обем е най-малка, но в нея са концентрирани всички

проблеми. Защото доказването в наказателния процес не заема „... съществено място...“, както се изразява докторантката – доказването е основната дейност в едно наказателно производство, цялата наказателнопроцесуална дейност е съсредоточена към това, да се докаже по несъмнен начин виновността на привлеченото към наказателна отговорност лице. Докторантката е подчертала в тази връзка решаващото значение на системата на основните начала на наказателния процес. Разгледани са етапите, през които преминава доказателственият процес, както и съдържанието на основните институти на наказателнопроцесуалното доказателствено право - предмет на доказване, доказателства, доказателствени средства, способности за събиране и проверка на доказателствен материал. На тази основа изследването е фокусирано върху свидетелските показания, и най-вече върху показанията на свидетел със запазена в тайна самоличност. В този контекст е разгледан въпросът за специалните разузнавателни средства, очертан е кръгът от тежки умишлени престъпления, при разследването и доказването на които е допустимо субсидиарното прилагане на специални разузнавателни средства. Подробно са отбелязани предпоставките и условията за провеждане на разпит на свидетел със запазена в тайна самоличност. Специално внимание е обърнато на разпита на служител под прикритие в качеството му на свидетел със запазена в тайна самоличност.

Докторантката е направила успешен анализ на разпоредбите на чл. 124 НПК и чл. 177, ал.1 НПК, както и на Решение № 10 на Конституционния съд от 28 септември 2010 г. По повод на твърдяната възможност обвинението и присъдата да се основават само върху показанията на свидетели с тайна самоличност и показанията на служители под прикритие /чл. 124 НПК/, докторантката е стигнала до правилния извод: „Затова разглежданото по-горе законодателно решение в разпоредбата на чл. 124 от НПК не следва да бъде подкрепено, още повече, че съществува и вероятността свидетелят с тайна самоличност да се окаже същото лице, което присъства и по разследване чрез специални разузнавателни средства. В този случай ще има привидно наличие на два отделни източника на показания, което би могло изцяло да опорочи наказателнопроцесуалната дейност.“ Правилен е и изводът на докторантката относно порочността на Решение № 10 на Конституционния

съд: „Установеното по-горе изключение, според което е възможно сливането на различни доказателствени средства в един източник, представлява достатъчно силно основание за въвеждането в НПК de lege ferenda на абсолютна забрана за осъждане въз основа на комбинацията от показания на свидетел с тайна самоличност и специални разузнавателни средства.“

Правилни са и изводите на докторантката относно новата редакция на чл. 177, ал.1 НПК: „Очевидно данните, събрани чрез специални разузнавателни средства, заедно с показанията на т.нар. анонимен свидетел, биха могли да бъдат източник на достатъчно доказателства и за привличането на дадено лице в качеството на обвиняем. Този извод, наложен след измененията по чл. 177, ал. 1 НПК също посочва противоречията на българското законодателство с установените от КЗПЧОС и МПГПП стандарти за справедлив процес при използването на специални разузнавателни средства.“ Докторантката предлага възстановяването на старата редакция на чл. 177, ал. 1 НПК.

Тези правилни изводи според мен би следвало още по-ясно да бъдат изразени, защото са вмъкнати в недостатъчно добре редактирани разсъждения, което води до известно объркване на читателя.

Мога да посоча следните приноси моменти:

Изведени са основните международни принципи в областта на защитата на свидетеля и на правата на обвиняемия.

Извършен е сравнително-правен анализ на най-важните аспекти на защитата на свидетеля, както и на специалните програми за защита, съобразно европейското, американското и други законодателства.

Посочено е още едно процесуално изискване, отнасящо се до основателното предположение за наличие на реална опасност като предпоставка за допускане на защита на свидетел, свързано със законодателна конкретизация на определени хипотези.

Предложението за допълнение на ЗЗЛЗВНП чрез въвеждане на съответна санкция при неизпълнение на едно от най-важните задължения на членовете на Съвета по защита - неразгласяването на информацията,

която са получили за личните данни на лицата, включени в съответната програма.

Предложението за изменение на чл. 124 НПК, в смисъл, че обвинението и присъдата не могат да се основават само на показанията на свидетели със запазена в тайна самоличност и на показанията на служители под прикритие.

Предложението за възстановяване на старата редакция на чл. 177, ал. 1 НПК.

Предложението за допълнение на чл. 116, ал. 1 НПК, в смисъл, че обвинението и присъдата не могат да се основават само на самопризнанието на обвиняемия, на показанията на свидетели с тайна самоличност и на доказателства, събрани чрез използването на специални разузнавателни средства.

Предложенията във връзка с измененията на чл. 124 НПК, чл. 177, ал. 1 НПК и чл. 116 НПК не са нещо ново, по тези въпроси е взето отношение още през 2007 г. а и още по-назад във времето, но докторантката го споделя и обогатява, в контекста на съответните изменения на НПК в периода юли 2009 – февруари 2013 г.

Посочените приноси не изчерпват разбира се всички приносни моменти. Те са както от теоретично, така и от практическо естество.

По дисертационния труд могат да се направят и някои критични бележки.

Има известно несъответствие между обявената тема на дисертационния труд и съдържанието му. Твърде много място е отделено на защитата според ЗЗЛЗВНП, а тя поначало е извънпроцесуална защита – чл. 1 ЗЗЛЗВНП, въпреки че двата вида мерки се препокриват в известна степен.

Твърде много място е отделено на общоизвестни неща, които многократно се повтарят в труда.

Структурирането на труда не е най-удачното – имам предвид раздробяването му на множество подточки към съответните параграфи.

Например параграф първи на глава втора е озаглавен „Въведение“, въведение към съдържанието на главата. А подточка 2.1.1 на параграф втори на същата глава отново е озаглавена „Въведение“ – т.е. имаме въведение към подточка, към 2.1 – няма логика в систематиката.

Правилните изводи на докторантката относно чл. 124 НПК, чл. 177, ал. 1 НПК и чл. 116 НПК би следвало да бъдат изразени по-ясно, да се акцентира върху тях, а те са вмъкнати в контекста на недостатъчно добре редактирани разсъждения, което води до известно объркване на читателя – както вече отбелязах.

Тези бележи разбира се не променят положителното ми отношение към труда.

Докторантката демонстрира добро познаване на проблемите, предмет на изследването.

Използваната литература е адекватна на темата на дисертационния труд, достатъчна като обем, цитиранията са коректни.

По темата на дисертационния труд има достатъчно публикации в авторитетни издания.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Дисертационният труд отговаря на изискванията на Закона за развитието на академичния състав в Република България. Препоръчвам на научното жури да даде на докторантката ЕЛЕНА ПЕНКОВА НЕДЯЛКОВА образователната и научна степен „доктор“, 3.6. Право, научна специалност Наказателно право.

София

10 .07. 2014 г.

Рецензент:

/ проф. д-р Иван Сълов/